

ГОВОРОТ И ФАКТОРИ КОИ ВЛИЈААТ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА СЕКОЈДЕНВНАТА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ОБРАЗОВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Ирена Китанова¹ Ивана Стојанова²

¹Факултет за образовни науки, Универзитет “Гоце Делчев“, Штип
irena.kitanova@ugd.edu.mk

²НУ-Универзитетска Библиотека “Гоце Делчев“, Штип
stojanovai@yahoo.com

Апстракт: Говорот произлегува од јазикот и претставува негова звучна реализација. Во јазикот се отсликува говорната личност и тоа во сите јазични структури бидејќи нејзините особини се огледуваат не само во изговорот на гласовите, изборот на зборовите, користење на обликот, туку и во користењето на сликовитоста, во интонацијата и акцентот. Говорењето е таков облик на остварување на јазикот во кој доминираат звучно-аудитивните елементи и се отстрануваат со помош на говорниот и чујниот механизам. Говорењето секогаш е мултимедијално. Неговите основни елементи се: гласот, гестот, мимиката, комуникативниот канал, реалното време и слушните елементи. Говорењето е примарно, а пишувањето е секундарно, како графичка визуелна слика на насочен говор. Говорењето е многу комплексно бидејќи има цела скала на дополнителни одлики преку кои се добива дополнителна информација или пак дадената се деталзира и зајакнува. Предноста на говорењето е тоа што учесниците се физички присутни и внимаваат на реакцијата на слушателот или слушателите. Меѓутоа говорењето е исклучиво сложен јазичен израз заради тоа што настанува во истиот момент и што нема многу време за концентрација и дотерување.

Клучни зборови: соработка говор, комуникација, фактори, услови

SPEECH AND FACTORS THAT INFLUENCE THE DAILY COMMUNICATION BETWEEN THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Irena Kitanova¹ Ivana Stojanova²

¹Faculty of Educational Sciences, Goce Delcev University Stip
irena.kitanova@ugd.edu.mk

²National Institution - University Library “Goce Delcev”, Stip
stojanovai@yahoo.com

Abstract: Speech is derived from language and it represents language’s speech realisation. In language, the speaker is portrayed in all language structures because its characteristics can be noticed not only in the pronunciation of sounds, the choice of words, the used form, but also in the use of imagery, intonation and accent. The speech in that form of realisation of language where the sound and auditive elements dominate and are removed by the sound and speech mechanism. Speaking is always multimedia. Its basic elements are: sound, gesture, mimics, communicative channel, real time and directed speech. Speaking is complex since it has a whole range of additional features that give and additional information or enhance the expressed information. The advantage of speaking is that the members are physically present and pay attention to the reactions of the hearer/s. However, speaking is extremely complex process of language expression because it is created at the same moment and it does not leave a lot of time for concentration and change.

Key words: speech, communication, factors, conditions, collaboration.

Говорот постанува моќно средство за комуникација помеѓу луѓето и средство за развивање на психичкиот живот, бидејќи човечкиот говор суштински се разликува од сите други видови на обраќање. Разликата е во тоа што зборовите се носители на значење и бидејќи говорот има сигнификативна функција.

Говорната развиеност, покрај интелектуалната способност е фактор кој несомнено

многу влијае на учење на читањето. Учењето да се чита може да оди потешко или полесно во зависност од⁶¹:

А) богатството на речникот;

Б) должината на реченицата;

В) структурата на реченицата;

А) Голем број на испитувања покажале дека децата со богат речник побрзо и подобро напредуваат во учењето на читање од децата со сиромашен речник. Читањето на познати зборови е поефикасно од непознатите. Читањето е полесно кога се читаат познати зборови, бидејќи препознавањето на почетните графемии и нивно преведување во фонемии прави антиципација на следните фонемии, што кај непознатите зборовии не е случај. Кај непознатите зборовии ученикот кој е почетник во читањето, дешифрирајќи ги графемии по графемии, му се отежнува читањето, бидејќи кај непознатите зборовии почетните графемии не водат до антиципација, т. е до формирање претстава однапред. Заради тоа е важно да се води сметка за изборот на речникот во букварите и првите читанки за учениците.

Б) На должината на реченицата треба особено да се внимава, бидејќи постои корелација помеѓу должината на реченицата, разбирање на прочитаниот текст и брзината на читањето. Ученикот кој прави поголем простор меѓу слоговите, тешко ја сфаќа долгата реченица, што се реализира непосредно преку брзината и квалитетот на читањето.

В) Структурата на реченицата е многу важна за ефикасно читање. Денес кај нас се проучува развиеноста на синтаксата кај децата кои поаѓаат во училиште. Синтаксата на реченицата треба да и служи како средство кое ќе го олесни учењето на читањето. На ученикот во почетното читање треба да му се понудат реченици кои се среќаваат во неговиот секојдневен говор (прости, афирмативни) со вообичаен редослед на зборовите. Таквите реченици ќе овозможат поголема антиципација, како кај синтаксичката структура, како што се пасивните или вметнатите реченици. Текстовите на тој начин стануваат преоптеретени и го отежнуваат учењето на читањето.

Говорниот и пишаниот збор се разликуваат. Таа разлика најнапред се согледува во брзината на пренесување на пораката. Брзината на искажување и примање на говорната порака е помала од брзината на читањето. Ефикасноста на изговорената и пишаната реченица се заснова на време. Според некои тврдења, пишаниот збор како средство за пренесување на порака е поевтино од искажаниот збор, доколку се пренесува преку аудиториумот. Говорот и изговорениот збор многу полесно се прилагодливи за обемот на слушателите⁷². Кога станува збор за настава, потребно е да се води сметка за времето, најмногу за ефикасноста на говорната порака и пишаниот збор. Говорот на наставникот е незаменливо наставно средство и затоа е важно наставникот да е добар говорник и голем експерт во својата работа.

Разликата помеѓу усниот и пишаниот збор е во “feedback“ (повратната информација). Фидбекот е потребен кај искажаниот збор, додека кај поголем број од пишаните пораки скоро и да го нема. Затоа е пишаниот извор на пораката, по дејство е бавен, помалку ефикасен и помалку делотворен. Во говорот се користат поголем број на кодови и канали (глас, движење, гест, мимика), па затоа говорната порака е помалку формална (Графички приказ бр.1).

Пишаниот збор има мал број на “каналии“ и затоа мора да биде граматички правилен, потполен и нормиран. Во наставата, фидбекот е поголем доколку е зголемен бројот на каналите и кодовите, што е навистина важно, особено во помалите одделенија. Тоа е уште една причина повеќе зошто предност во наставата му се дава на говорот (изговорениот збор). Некои методичари наведуваат дека говорот има предност пред пишаниот збор бидејќи зборот е 74% од нашата секојдневна комуникација и го сочинува говорот, а само 25% се базира на писмениот јазичен израз.

Врз основа на изнесеното, зачудувачки е што толку внимание се посветува на пишаниот збор, а толку малку на говорот и говорниот развој на ученикот. Начинот на кој се

⁶ Cvetanovic, V., (2000), *Osnove kulture govora I retorike*, Beograd, Topi. p 69

⁷ Hewes, D. E., (1995):*The cognitive bases of interpersonal communication*, Lawrence Erlbaum Associates. pp.183-222

наметна писмената комуникација преку новите технолошки достигнувања, не тера да се запрашаме Дали е потребно нешто да се промени, подобри, за да можеме да го совладаме начинот на комуникација на денешните генерации а се со цел да не бидеме “поинаку“ разбрани.

Изберете канал кој најмногу ви одговара:

Писмените канали се најдобри за:

► Пораки кои се едноставни и кои лесно се разбираат,

☒Формална политика и авторитарни насоки.

Усните канали се најдобри за:

► Пораки кои се сложени, тешки за разбирање и бараат брз одговор,

☒се обидуваат да создадат позитивна, инспиративна

Графички приказ бр.1.

Активен говор

Деталноста на нашиот интелект, идејата и волјата за говорот се наоѓаат во моторичкиот центар, каде поттикот за говор се пренесува понатаму преку моторичкиот центар и моторниот нерв на периферните органи, кои изведуваат координирани движења на говорот. Целиот процес се одвива со контрола и активност на Верниковиот центар, кој е со асоцијативен нервен пат поврзан со интелигенцијата. Од таму зборовите и речениците кои ги изговараме, во исто време ги и слушаме, односно го контролираме нивниот изговор.

Содржината и степенот на развивање на формалниот говор (неговата изразеност, точност, правилност) зависи број на моторните слики на зборови и бројот на поими. Кај детето овој број, во почетокот е ограничен, затоа што неговиот говор е несовершен и ограничен. Со зголемувањето на бројот на сликите на зборови и бројот на поими, се развива и самиот говор. Активниот говор често се поистоветува со говорот кој го слушаме во јавноста, во административните институции како и на телевизија. Паралелно со ова не ретко се укажува и на недостатоците, односно за непочитувањето на јазичните норми во меѓусебното општење и писмено изразување. Токму ваквите аномалии во јазикот кои ги прават како учениците така и сите останати во секојдневниот живот, па и интелектуалната фела, слободно можеме да кажеме дека постои проблем во активниот говор во говорењето а со тоа и во начинот на комуникација во секојдневниот живот.

Од секојдневната практика со која се соочуваме повеќе од очигледно е дека администрацијата во училиштата како и во другите организации има потреба од извесна асистенција околу

правилното говорење/изговарање. Големiot број на службени документи со кои директно или индиректно секојдневно се соочуваме се полни со вакви недостатоци, записници од официјални состаноци и сл кои се видливи за јавноста, но за жал многу ретко воочливи. На предлог на интелектуалната фела во програмите се зголеми бројот на часови по македонски јазик како дел од решавање на ваквиот проблем. Ваквата новина даде одредени, но незадоволувачки резултати. Затоа слободно како заклучок можеме да кажеме дека развојот на говорот, градењето на вештината на говорењето како во активниот така и во пасивниот говор е индивидуално и се надоградува индивидуално, ваквата надоградба не треба да претставува обврска туку сопствено задоволство се со цел успешна комуникација како во семејството така и на работното место и во општеството воопшто.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

- Adler, R., Rosenfeld, L. & Proctor, R. 2004, The process of interpersonal communication, Oxford University Press, Oxford.
- Britzman, D. 1991, Practice makes practice: Critical study of learning to teach, State University of New York Press, Albany
- Cvetanovic, V., (2000), Osnove kulture govora I retorike, Beograd, Topi. p 69.
- Hewes, D. E., (1995): The cognitive bases of interpersonal communication, Lawrence Erlbaum Associates. pp.183-222